

**ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ  
« ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ УКРАЇНСЬКОГО ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА»**

**СИЛАБУС  
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**ОСНОВИ МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНИЙ СТУПІНЬ Фаховий молодший бакалавр**

**ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення**  
(шифр та назва галузі знань)

**СПЕЦІАЛЬНІСТЬ I5 Медсестринство**  
(код та найменування спеціальності)

**СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ I5.01 Медсестринство**

**КВАЛІФІКАЦІЯ Сестра медична/Брат медичний**

**РОЗГЛЯНУТО ТА ЗАТВЕРДЖЕНО**

На засіданні ЦМР загально-медичних  
дисциплін  
ТОВ «Фаховий коледж Українського  
Червоного Хреста»

Протокол засідання  
від « 17 » 02 2025 р. № 2

| <b>1. Загальна інформація</b>                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|-------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Назва дисципліни</b>                               | «Основи медичної біології та екології» (Основи медичної біології з генетикою, Основи екології та профілактичної медицини)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| <b>Освітньо-професійна програма</b>                   | Сестринська справа                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>Освітньо-професійний ступінь</b>                   | Фаховий молодший бакалавр                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| <b>Спеціальність</b>                                  | I5 Медсестринство                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| <b>Галузь знань</b>                                   | I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| <b>Викладач (-і)</b>                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>Контактний телефон викладача</b>                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>E-mail викладача</b>                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>Формат дисципліни</b>                              | Нормативний                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| <b>Обсяг дисципліни</b>                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>Посилання на сайт дистанційного навчання</b>       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>Форма навчання</b>                                 | Денна                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| <b>Рік навчання/Семестр</b>                           | 1/ семестр 2                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| <b>Обсяг</b>                                          | Кількість кредитів-6<br>Загальна кількість годин-180<br>Всього аудиторних годин -112:<br>2 семестр – 112год.: лекції: 44 год.(22 год./22 год.),<br>практичні: 68 год.(34 год./34 год.), самостійна робота:<br>68 год.(34 год./34 год.)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| <b>Консультації</b>                                   | Згідно графіка                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| <b>Мова викладання</b>                                | Українська                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <b>Анотація дисципліни</b>                            | Дисципліна «Основи медичної біології та екології» - як фундаментальна наука є теоретичною базою багатьох медичних дисциплін, тому є актуальною проблема міжпредметної інтеграції знань для подальшого вивчення клінічних дисциплін. Вивчення дисципліни “Основи медичної біології та екології” спрямовано на оволодіння знаннями про структуру живих організмів, їхню будову, функції, зв'язки між собою і з неживою природою, а також на формування у студентів цілісного уявлення про матеріальні основи спадковості людини, будову і життєдіяльність людського організму на всіх рівнях організації живого, впливу на людину факторів довкілля. |
| <b>Мета дисципліни</b>                                | Метою викладання навчальної дисципліни «Основи медичної біології та екології» є формування знань та практичних навичок з біології людини для подальшого засвоєння студентами блоку дисциплін, що забезпечують природничо-наукову та професійно-практичну підготовку.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| <b>Очікувані результати навчання (компетентності)</b> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |



### **Інтегральна компетентність**

Здатність вирішувати типові спеціалізовані завдання в медичній галузі або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів відповідної науки та може характеризуватися певною невизначеністю умов; відповідальність за результати своєї діяльності; здійснення контролю інших осіб у визначених ситуаціях.

### **Загальні компетентності**

Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя; усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; здатність до міжособистісної взаємодії.

### **Спеціальні (фахові) компетентності (СК)**

Здатність до застосування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці; здатність до вміння задовольняти потреби пацієнта протягом різних періодів життя (включаючи процес умирання), шляхом обстеження, діагностики, планування та виконання медичних втручань, оцінювання результату та корекції індивідуальних планів догляду та супроводу пацієнта; здатність до самоменеджменту у професійній медичній діяльності; здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності; здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя); здатність до використання професійно-профільованих знань, умінь та навичок для здійснення санітарно-гігієнічних і лабораторних досліджень, протиепідемічних та дезінфекційних заходів; здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології; здатність до здійснення профілактичних втручань, спрямованих на зменшення інфекційних захворювань серед дорослого та дитячого населення, зокрема вакцинацію згідно з календарем профілактичних щеплень та екстрену імунопрофілактику, включаючи її популяризацію; здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції; здатність обґрунтовувати підходи до діагностики та профілактики паразитарних захворювань людини, базуючись на життєвому циклі паразита, його локалізації та шляхах передачі збудників захворювання.

### **Програмні результати навчання**

Володіти українською мовою для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації; застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності; вести медичну документацію відповідно до чинних вимог; дотримуватися правил безпеки життєдіяльності, техніки безпеки і охорони праці; дотримуватися принципів професійної етики, толерантної та не осудливої поведінки задля створення безпечного лікувально-профілактичного середовища; встановлювати



найбільш вірогідний або синдромологічний діагноз захворювання та призначати лабораторне та/або інструментальне обстеження хворого – стосовно спадкових і паразитарних захворювань; планувати заходи для запобігання розповсюдження інвазивних хвороб, проводити виявлення та ранню діагностику відповідних захворювань; планувати заходи для запобігання розповсюдження інвазивних хвороб та ранню діагностику відповідних захворювань; виявляти чинники ризику виникнення та перебігу захворювання; визначати негативні чинники навколишнього середовища. Проводити оцінку впливу соціально-економічних і біологічних детермінант на здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції; дотримуватися здорового способу життя, користуватися засобами саморегуляції та самоконтролю.

### **Тематика навчальної дисципліни**

#### **Теми лекційних занять**

#### **Розділ : Основи екології та профілактичної медицини**

| <b>№ з/п</b> | <b>Назва теми, зміст</b>                                           | <b>К-ст<br/>годи</b> |
|--------------|--------------------------------------------------------------------|----------------------|
| 1            | Вступ. Біологія клітини                                            | 2                    |
| 2            | Організація клітин у часі                                          | 2                    |
| 3            | Молекулярні основи спадковості                                     | 2                    |
| 4            | Основи генетики                                                    | 3                    |
| 5            | Взаємодія генів                                                    | 1                    |
| 6            | Методи вивчення спадковості людини. Спадкові хвороби               | 1                    |
| 7            | Онтогенез                                                          | 2                    |
| 8            | Еволюція органічного світу                                         | 2                    |
| 9            | Медична паразитологія. Найпростіші (Protozoa), їх медичне значення | 1                    |
| 10           | Плоскі черви (Plathelminthes), їх медичне значення                 | 1                    |
| 11           | Круглі черви (Nemathelminthes), їх медичне значення                | 1                    |
| 12           | Членистоногі (Arthropoda), їх медичне значення                     | 2                    |
| 13           | Біосфера і людина                                                  | 1                    |
| 14           | Охорона праці в галузі                                             | 1                    |
|              | <b>Всього</b>                                                      | <b>22</b>            |



**Теми практичних занять**

| № з/п | Назва теми, зміст                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | К-сть годин |
|-------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|
| 1     | <p>Система біологічних наук.<br/> Методи біологічних досліджень.<br/> Історія вивчення клітин.<br/> Сучасний стан клітинної теорії, її основні положення.<br/> Сучасні методи цитологічних досліджень.<br/> Органічні речовини, що входять до складу організмів.<br/> Хімічний склад та функції АТФ як єдиного і універсального джерела енергії клітини.<br/> Редуплікація ДНК як механізм самовідтворення на молекулярному рівні.<br/> РНК, її види.<br/> Функції нуклеїнових кислот у забезпеченні спадковості та мінливості як найважливіших властивостей клітини.<br/> Будова та функції органел клітини.<br/> Ядро клітини.<br/> Структурні компоненти ядра, значення ядра.</p>                            | 6           |
| 2     | <p>Життєвий цикл клітини, його періоди та їх особливості.<br/> Мітоз, його фази.<br/> Біологічне значення мітозу.<br/> Мейоз, його цитологічна та цитогенетична характеристика, біологічне значення. Розмноження організмів як одна з універсальних властивостей живого, що забезпечує матеріальний нерозривний зв'язок у ряді поколінь.<br/> Безстатеве й статеве розмноження, їх суть і біологічне значення.<br/> Статеве розмноження. Репродуктивні органи людини: статеві залози.<br/> Будова статевих клітин (гамет). Гаметогенез. Статевий процес як механізм обміну спадковою інформацією між організмами одного виду.<br/> Запліднення, його види й біологічна суть. Запліднення у тварин і рослин.</p> | 2           |
| 3     | <p>Етапи ембріонального розвитку: запліднення, дроблення, гастрюляція, гістогенез і органогенез.<br/> Типи постембріонального розвитку: прямий, непрямий. Періодизація та особливості росту й розвитку людини. Критичні періоди постембріонального розвитку людини. Процеси старіння і проблеми геронтології.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | 2           |
| 4     | <p>Закономірності спадковості та мінливості організмів, встановлені Г. Менделем. Моногібридне схрещування. Перший закон Менделя (закон одноманітності гібридів першого покоління). Другий закон Менделя (закон розщеплення ознак). Цитологічні основи моногібридного схрещування. Аналізуюче схрещування. Закон</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | 2           |

|    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |   |  |
|----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|--|
|    | “чистоти гамет”. Менделюючі ознаки людини. Третій закон Менделя (закон незалежного успадкування і комбінування ознак).                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |   |  |
| 5  | Взаємодія алельних генів: повне домінування, неповне домінування, наддомінування, кодомінування.<br>Множинний алелізм.<br>Взаємодія неалельних генів: комплементарність, епістаз, полімерія.<br>Успадкування груп крові за системою АВ0.<br>Основні положення хромосомної теорії спадковості.<br>Властивості гена.<br>Зчеплене успадкування.<br>Групи зчеплення.<br>Правило Моргана.<br>Варіанти хромосомного визначення статі.<br>Ознаки, зчеплені зі статтю.<br>Гомогаметність, гетерогаметність.                                                                                              | 3 |  |
| 6  | Медична генетика. Методи вивчення генетики людини: генеалогічний, цитогенетичний, біохімічний, близнюків, популяційно-статистичний.<br>Спадкові хвороби, їх класифікація. Профілактика спадкової патології.<br>Приклади різних типів успадкування ознак у людини: аутосомно-домінантне, аутосомно-рецесивне, Х-зчеплене доміантне, Х-зчеплене рецесивне, Y-зчеплене успадкування.<br>Мінливість організмів. Форми мінливості: модифікаційна, комбінативна, мутаційна.<br>Мутагенні фактори: фізичні, хімічні, біологічні. Екологічні та медико-біологічні наслідки аварії на Чорнобильській АЕС. | 6 |  |
| 7  | Етапи ембріонального розвитку: запліднення, дроблення, гастрюляція, гістогенез і органогенез.<br>Типи постембріонального розвитку: прямий, непрямий. Періодизація та особливості росту й розвитку людини. Критичні періоди постембріонального розвитку людини. Процеси старіння і проблеми геронтології.                                                                                                                                                                                                                                                                                         | 2 |  |
| 8  | Основні концепції розвитку органічного світу. Сучасні уявлення про механізми й закономірності еволюції. Синтетична теорія еволюції. Докази еволюції: палеонтологічні, порівняльно-анатомічні, порівняльно-ембріологічні, біохімічні.<br>Гіпотези виникнення життя на Землі. Історія, геологія, палеонтологія рідного краю.                                                                                                                                                                                                                                                                       | 2 |  |
| 9  | Загальна характеристика Найпростіших (Protozoa). Медичне значення їхніх представників. Тип Саркомастигофори (Sarcomastigophora), клас Справжні амеби (Lobozoa). Клас Зоомастигофори (Zoomastigophora). Тип Ціліофори (Ciliophora), клас Сітостомати (Citostomatea). Тип Апікомплекси (Apicomplexa), клас Споровики (Sporozoa). Морфологія, цикли розвитку, шляхи зараження, лабораторна діагностика, профілактика захворювань.                                                                                                                                                                   | 2 |  |
| 10 | Загальна морфологічна характеристика класу Сисуни (Trematodes). Представники класу Сисуни (Trematodes), їх морфологічні                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | 2 |  |



|    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |           |  |
|----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|--|
|    | особливості: життєві цикли розвитку, шляхи зараження, патогенне значення, лабораторна діагностика, профілактика.<br>Загальна морфологічна характеристика класу Цестоди (Cestoidea). Представники класу Стюжкові черви, їх морфологічні характеристики, життєві цикли розвитку.                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |           |  |
| 11 | Загальна морфологічна характеристика класу Нематоди (Nematoda). Представники класу Власне круглі черви: аскарида ( <i>Ascaris lumbricoides</i> ); гострик ( <i>Enterobius vermicularis</i> ); волосоголовець ( <i>Trichocephalus trichiurus</i> ); анкілостома ( <i>Ancylostoma duodenale</i> ); некатор ( <i>Necator americanus</i> ); трихінела ( <i>Trichinella spiralis</i> ); ришта ( <i>Dracunculus medinensis</i> ). Їх морфологічні особливості, життєві цикли розвитку, локалізація в організмі людини, патогенне значення і діагностика. Особиста профілактика нематодозів. | 1         |  |
| 12 | Вчення Є.Н. Павловського про природно-вогнищеві хвороби й ландшафтну епідеміологію. Медична арахноентомологія. Медичне значення павукоподібних. Комахи як переносники та збудники захворювань з природних резервуарів.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | 2         |  |
| 13 | Біомаса, її значення. Хімічні функції живої речовини: газова, концентраційна, окисно-відновна, біохімічна. Біогенна міграція атомів у біосфері. Еволюція біосфери. Ноосфера. Вплив діяльності людини на біосферу.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 1         |  |
| 14 | Ідентифікація потенційних небезпек, їх види, розміри та ймовірність прояву. Небезпечні, шкідливі та вражаючі чинники. Можливість і наслідки впливу небезпечних та шкідливих чинників на організм людини.<br>Заходи щодо створення здорових і безпечних умов життя та професійної діяльності в системі «медичний працівник - навколишнє лікаряне середовище».                                                                                                                                                                                                                          | 1         |  |
|    | <b>Всього</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | <b>34</b> |  |

#### Теми самостійної роботи

| № з/п | Назва теми, зміст                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | К-сть годин |  |
|-------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|--|
| 1     | Принципи використання описового, порівняльного, експериментального і статистичного методів та моделювання у вивченні об'єктів живої природи. Фундаментальні властивості живого: самооновлення, самовідтворення, саморегуляція.<br>Різноманітність існуючих форм життя.<br>Неклітинні форми: віруси.<br>Клітинні форми: прокаріоти, еукаріоти.<br>Основні етапи розвитку клітинної теорії.<br>Праці М. Шлейдена, Т. Шванна, Р. Вірхова.<br>Хромосоми, їх склад, будова. | 2           |  |

|   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |   |  |  |
|---|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|--|--|
|   | <p>Типи хромосом.</p> <p>Поняття про каріотип.</p> <p>Аутосоми, статеві хромосоми.</p> <p>Набори хромосом: гаплоїдний, диплоїдний.</p> <p>Видова сталість хромосом.</p> <p>Каріотип людини.</p> <p>Поняття про ген.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |   |  |  |
| 2 | <p>Розмноження організмів як одна з універсальних властивостей живого, що забезпечує матеріальний нерозривний зв'язок у ряді поколінь.</p> <p>Безстатеве й статеве розмноження, їх суть і біологічне значення.</p> <p>Статеве розмноження. Репродуктивні органи людини: статеві залози.</p> <p>Будова статевих клітин (гамет).</p> <p>Гаметогенез. Статевий процес як механізм обміну спадковою інформацією між організмами одного виду.</p>                                                                                                           | 2 |  |  |
| 3 | <p>Основні генетичні поняття: генотип, фенотип, домінантний та рецесивний стан ознаки, гомозиготи, гетерозиготи.</p> <p>Розв'язування типових задач з генетики (моно-, ди- та полігібридне схрещування).</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | 2 |  |  |
| 4 | <p>Етапи біосинтезу білка.</p> <p>Роль ДНК у програмуванні синтезу білка.</p> <p>Генетичний код.</p> <p>Транскрипція, її стадії.</p> <p>Матрична функція ДНК.</p> <p>Роль РНК у забезпеченні процесів біосинтезу білка. Трансляція.</p> <p>Значення ферментів і АТФ у синтезі білка.</p>                                                                                                                                                                                                                                                               | 1 |  |  |
| 5 | <p>Взаємодія алельних генів: повне домінування, неповне домінування, наддомінування, кодомінування.</p> <p>Множинний алелізм.</p> <p>Взаємодія неалельних генів: компліментарність, епістаз, полімерія.</p> <p>Успадкування груп крові за системою АВ0.</p> <p>Основні положення хромосомної теорії спадковості.</p> <p>Властивості гена.</p> <p>Зчеплене успадкування.</p> <p>Групи зчеплення.</p> <p>Правило Моргана.</p> <p>Варіанти хромосомного визначення статі.</p> <p>Ознаки, зчеплені зі статтю.</p> <p>Гомогаметність, гетерогаметність.</p> | 2 |  |  |
| 6 | <p>Приклади різних типів успадкування ознак у людини: аутосомно-домінантне, аутосомно-рецесивне, Х-зчеплене домінантне, Х-зчеплене рецесивне, Y-зчеплене успадкування.</p> <p>Генеалогічний метод. Типи успадкування ознак людини.</p> <p>Цитогенетичний метод. Визначення нормального каріотипу людини.</p> <p>Типи хромосом та їх класифікація.</p> <p>Селекція як еволюційний процес, який здійснює людина.</p> <p>Методи селекції рослин, тварин, мікроорганізмів.</p>                                                                             | 3 |  |  |



|    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |   |  |
|----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|--|
|    | <p>Біотехнологія. Генна інженерія. Модифікаційна мінливість, її особливості.</p> <p>Норма реакцій. Поняття про варіаційний ряд, варіаційну криву. Комбінативна мінливість. Мутаційна мінливість як порушення структури генетичного апарату. Класифікація мутацій. Спонтанний та індукований мутагенез.</p> <p>Забруднення навколишнього середовища мутагенами та його наслідки.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |   |  |
| 7  | <p>Приклади різних типів успадкування ознак у людини: аутосомно-домінантне, аутосомно-рецесивне, Х-зчеплене доміантне, Х-зчеплене рецесивне, Y-зчеплене успадкування.</p> <p>Генеалогічний метод. Типи успадкування ознак людини.</p> <p>Цитогенетичний метод. Визначення нормального каріотипу людини.</p> <p>Типи хромосом та їх класифікація.</p> <p>Селекція як еволюційний процес, який здійснює людина.</p> <p>Методи селекції рослин, тварин, мікроорганізмів.</p> <p>Біотехнологія. Генна інженерія. Модифікаційна мінливість, її особливості.</p> <p>Норма реакцій. Поняття про варіаційний ряд, варіаційну криву. Комбінативна мінливість. Мутаційна мінливість як порушення структури генетичного апарату. Класифікація мутацій. Спонтанний та індукований мутагенез.</p> <p>Забруднення навколишнього середовища мутагенами та його наслідки.</p> | 2 |  |
| 8  | <p>Мікроеволюція. Сучасне визначення виду, його критерії. Структура виду. Популяція як елементарна одиниця спадковості. Генетичні процеси в популяціях, генофонд популяції.</p> <p>Закон Харді-Вайнберга. Дрейф генів та його генетичні наслідки.</p> <p>Фактори мікроеволюції.</p> <p>Вчення О.М. Северцова про біологічний прогрес та регрес.</p> <p>Біогенетичний закон Геккеля-Мюллера.</p> <p>Сучасний погляд на виникнення життя. Теорія О.І. Опаріна про походження життя на Землі. Еволюція життя на Землі.</p> <p>Основні геологічні ери, їх характеристика.</p> <p>Походження людини (антропогенез). Рушійні сили антропогенезу.</p> <p>Сучасний етап еволюції людини. Раси.</p>                                                                                                                                                                    | 2 |  |
| 9  | <p>Переносники, природні резервуари, природні осередки паразитарних та інфекційних трансмісивних захворювань.</p> <p>Взаємодія організмів у системі паразит-хазяїн. Форми взаємодії між організмами: мутуалізм, коменсалізм, хижацтво, паразитизм.</p> <p>Життєві цикли паразитів. Основи профілактики (особистої та громадської) паразитарних хвороб. Паразитичні представники Підцарства Найпростіші. Морфологія, цикли розвитку, шляхи зараження, лабораторна діагностика, профілактика захворювань.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | 3 |  |
| 10 | <p>Загальна морфологічна характеристика класу Сисуни (Trematodes). Морфофізіологічні особливості представників: життєві цикли</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | 3 |  |



|    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |           |  |
|----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|--|
|    | розвитку, шляхи зараження, патогенне значення, лабораторна діагностика, профілактика.<br>Загальна морфологічна характеристика класу Цестоди (Cestoidea). Морфологічні характеристики представників, життєві цикли розвитку.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |           |  |
| 11 | Загальна морфологічна характеристика класу Нематоди (Nematoda). Представники класу Власне круглі черви: аскарида ( <i>Ascaris lumbricoides</i> ); гострик ( <i>Enterobius vermicularis</i> ); волосоголовець ( <i>Trichocephalus trichiurus</i> ); анкілостома ( <i>Ancylostoma duodenale</i> ); некатор ( <i>Necator americanus</i> ); трихінела ( <i>Trichinella spiralis</i> ); ришта ( <i>Dracunculus medinensis</i> ). Їх морфологічні особливості, життєві цикли розвитку, локалізація в організмі людини, патогенне значення і діагностика. Особиста профілактика нематодозів. | 4         |  |
| 12 | Вчення Є.Н. Павловського про природно-вогнищеві хвороби й ландшафтну епідеміологію.<br>Медична арахноентомологія.<br>Медичне значення павукоподібних.<br>Комахи як переносники та збудники захворювань з природних резервуарів.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | 4         |  |
| 13 | Життя і творчий шлях В.І. Вернадського як автора вчення про біосферу. Структура, функції та межі біосфери. Компоненти біосфери. Біомаса, її значення. Хімічні функції живої речовини: газова, концентраційна, окисно-відновна, біохімічна. Біогенна міграція атомів у біосфері. Еволюція біосфери. Ноосфера. Вплив діяльності людини на біосферу. Наукові основи охорони природи й перспективи раціонального природокористування. Значення біологічних знань для практичної діяльності людини й розвитку суспільства.                                                                 | 2         |  |
| 14 | Заходи щодо створення здорових і безпечних умов життя та професійної діяльності в системі «медичний працівник - навколишнє лікарняне середовище».                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 2         |  |
|    | <b>Всього</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | <b>34</b> |  |

**Розділ : Основи екології та профілактичної медицини**  
**Теми лекційних занять**

| № з/п | Назва теми, зміст                                                                                                                     | К-сть годин |  |
|-------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|--|
| 1     | Вступ. Основи екології. Екологія, її предмет, завдання і зв'язок із медициною. Перспективи розвитку профілактичного напрямку медицини | 2           |  |
| 2     | Навколишнє середовище та здоров'я. Чинники ризику виникнення захворювань                                                              | 2           |  |
| 3     | Гігієна ґрунту та очищення населених пунктів                                                                                          | 2           |  |
| 4     | Гігієна води та водопостачання населених пунктів                                                                                      | 2           |  |
| 5     | Гігієна житла                                                                                                                         | 2           |  |
| 6     | Гігієна харчування                                                                                                                    | 4           |  |



|    |                                            |           |
|----|--------------------------------------------|-----------|
| 7  | Здоровий спосіб життя. Особиста гігієна    | 2         |
| 8  | Гігієна праці                              | 2         |
| 9  | Гігієна дітей та підлітків                 | 2         |
| 10 | Гігієна лікувально-профілактичних закладів | 2         |
|    | <b>Всього</b>                              | <b>22</b> |

### Теми практичних занять

| № з/п | Назва теми, зміст                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | К-сть годин |
|-------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|
| 1     | Визначення екології, її завдання.<br>Екологічні фактори та їх класифікація.<br>Рідкісні та зникаючі види рослин, їх збереження.<br>Лікарські рослини. Основи фітотерапії.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | 2           |
| 2     | Визначення температури повітря.<br>Визначення відносної вологості повітря за допомогою аспіраційного психрометра.<br>Визначення швидкості руху повітря за допомогою анемометра.<br>Гігієнічна оцінка комплексного впливу чинників мікроклімату.                                                                                                                                                                                                                                                                      | 2           |
| 3     | Методика гігієнічного оцінювання ґрунту за даними санітарних обстежень.<br>Методи відбору проб ґрунту для дослідження.<br>Визначення фізичних властивостей ґрунту (водопроникність, водомісткість, капілярність, повітропроникність тощо).<br>Оцінювання санітарного стану ґрунту за комплексом показників.<br>Санітарне число.<br>Планування профілактичних заходів щодо санітарної охорони ґрунту.<br>Проведення санітарно-просвітньої роботи з метою профілактики захворювань, пов'язаних із забрудненням ґрунту. | 4           |
| 4     | Взяття проб води з мережі водогону, колодязя, складання супровідного документа.<br>Визначення органолептичних властивостей питної води.<br>Гігієнічна оцінка якості питної води (попередня) за органолептичними властивостями.<br>Санітарне обстеження криниці. Дезінфекція колодязів і води в них.<br>Знезаражування води в польових умовах.                                                                                                                                                                        | 4           |
| 5     | Визначення світлового коефіцієнта та коефіцієнта природного освітлення.<br>Визначення штучної освітленості за методом "Ватт".<br>Гігієнічне оцінювання природного і штучного освітлення приміщення.<br>Гігієнічне оцінювання житла за результатами санітарного обстеження.                                                                                                                                                                                                                                           | 4           |
| 6     | Ознайомлення з методикою гігієнічного оцінювання харчування в організованих колективах за даними меню-розкладки.<br>Розрахунок енергетичної цінності страв, харчових раціонів.<br>Ознайомлення з навчально-технічною документацією (НТД), складання схеми обстеження підприємства громадського харчування.<br>Проведення санітарного обстеження підприємства громадського харчування та складання акта обстеження, оцінювання дотримання санітарно-гігієнічних вимог на об'єкті.                                     | 4           |
| 7     | Виступи студентів із пробними бесідами з проблеми формування здорового способу життя та основних питань особистої гігієни (з наступним обговоренням).                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | 2           |



|    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |           |  |
|----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|--|
|    | Оформлення бюлетенів щодо пропаганди здорового способу життя.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |           |  |
| 8  | Оволодіння методикою здійснення поточного санітарного нагляду на промислових об'єктах.<br>Проведення санітарного обстеження цеху з метою перевірки загального санітарного стану, у тому числі санітарного стану побутових приміщень, контролю виконання правил промислової санітарії. Гігієнічна оцінка умов праці.<br>Складання рекомендацій щодо оптимізації виробничого середовища та запобігання професійним захворюванням.<br>Організація диспансерного спостереження в умовах медико-санітарних частин (МСЧ). Попередній і періодичний медичні огляди, мета проведення їх, основна документація.<br>Методи вивчення загальної захворюваності працівників: за результатами медичних оглядів, кількістю звернень за медичною допомогою та даними про причини смерті. | 4         |  |
| 9  | Санітарно-гігієнічне оцінювання благоустрою та експлуатації шкільних приміщень.<br>Гігієнічне оцінювання режиму навчання.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | 2         |  |
| 10 | Санітарно-гігієнічне оцінювання експлуатації та благоустрою відділень лікарні.<br>Гігієнічне оцінювання санітарного режиму палати, палатної секції, відділення.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | 6         |  |
|    | <b>Всього</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | <b>34</b> |  |

#### Теми самостійної роботи

| № з/п | Назва теми, зміст                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | К-сть годин |  |
|-------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|--|
| 1     | Визначення екології, її завдання.<br>Екологічні фактори та їх класифікація.<br>Біогеоценоз як відкрита саморегульовальна система, його структура.<br>Перетворення енергії в біогеоценозах. Зміни в біогеоценозах. Ланцюги живлення. Правило екологічної піраміди. Види екологічних пірамід.<br>Зміни в біогеоценозах. Сукцесії. Рідкісні та зникаючі види рослини, їх збереження. Лікарські рослини. Основи фітотерапії.<br>Екологія людини.<br>Екологічні фактори, що впливають на організм людини.                                                                                                             | 2           |  |
| 2     | Гігієнічне значення сонячної радіації, оздоровчий вплив на організм людини.<br>Поняття про погоду, клімат, мікроклімат, акліматизацію. Медичні аспекти акліматизації.<br>Метеотропні реакції та хвороби, їх профілактика.<br>Хімічний склад атмосферного повітря, гігієнічне значення окремих його складових. Забруднення атмосферного повітря: характеристика джерел забруднення атмосфери природного та антропогенного походження, основні забруднювачі.<br>Наслідки забруднення атмосфери, вплив на здоров'я та санітарні умови проживання населення.<br>Заходи щодо санітарної охорони атмосферного повітря. | 4           |  |



|   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |   |  |
|---|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|--|
| 3 | <p>Наслідки нераціонального використання ґрунту.</p> <p>Забруднення ґрунту екзогенними хімічними та радіоактивними речовинами, мікроорганізмами. Шляхи міграції забруднень з ґрунту до організму людини.</p> <p>Санітарна охорона ґрунту.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 2 |  |
| 4 | <p>Водні епідемії.</p> <p>Зв'язок хімічного складу води з виникненням ендемічних захворювань (флюороз, карієс, водно-нітратна метгемоглобінемія тощо).</p> <p>Основні принципи (схема) опорядкування водогону з підземних та поверхневих джерел водопостачання.</p> <p>Особливості водопостачання окремих приміщень у разі відсутності водогону (сільські школи, лікарні, літні оздоровчі табори тощо).</p> <p>Заходи щодо охорони водних ресурсів.</p> <p>Нагляд за водопостачанням (в умовах ФАПу, здоров'я пункту).</p>                                                                                                                                                                                                           | 4 |  |
| 5 | <p>Повітряне середовище в громадських та житлових приміщеннях, можливі зміни його фізичних та хімічних властивостей, вплив на організм людини.</p> <p>Причини вогкості в житлі, заходи щодо боротьби з нею.</p> <p>Гігієнічні вимоги до упорядження та експлуатації гуртожитків, сільських будівель і польових станів.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | 4 |  |
| 6 | <p>Харчування як один із головних чинників, що впливають на здоров'я людини; захворювання, пов'язані з недоліками харчування.</p> <p>Значення для організму людини харчових речовин: білків, жирів, вуглеводів, мінеральних речовин, вітамінів.</p> <p>Вітамінна забезпеченість організму (поняття про гіповітамінози, авітамінози, гіпервітамінози).</p> <p>Макро- та мікроелементози, умови їх виникнення</p> <p>Гігієнічна характеристика окремих харчових продуктів (м'яса, риби, молока, злаків та продуктів їх переробки, овочів, фруктів) — склад, епідеміологічне значення. Органолептичні ознаки псування харчових продуктів.</p> <p>Особливості гігієни працівників громадського харчування, контроль за їх здоров'ям.</p> | 4 |  |
| 7 | <p>Гігієнічні основи здорового способу життя. Організація пропаганди здорового способу життя, методи та засоби санітарно-освітньої роботи.</p> <p>Загартування і фізична культура — елементи особистої гігієни.</p> <p>Особиста гігієна: предмет вивчення, роль у профілактиці інфекційних та неінфекційних захворювань. Значення особистої гігієни для фельдшера.</p> <p>Догляд за шкірою, волоссям, нігтями, ротовою порожниною.</p> <p>Гігієнічні вимоги до взуття. Профілактика намулювання та пітливості ніг.</p> <p>Гігієна одягу: основні гігієнічні вимоги до тканин, гігієнічна характеристика окремих видів тканин. Вимоги до окремих видів одягу, їх призначення.</p>                                                     | 4 |  |
| 8 | <p>Види праці (розумова, фізична).</p> <p>Втома, перевтома. Заходи профілактики передчасної втоми, перевтоми.</p> <p>Значення режиму праці та відпочинку.</p> <p>Гігієнічні вимоги щодо обладнання та утримання промислових підприємств.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | 2 |  |

|    |                                                                                                                                                                                                                                                                      |           |  |
|----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|--|
| 9  | Гігієнічні вимоги щодо упорядкування та обладнання літніх оздоровчих таборів, утримання дітей у них.<br>Роль фельдшера в проведенні профілактичної роботи в дитячих дошкільних закладах та літніх оздоровчих таборах.                                                | 4         |  |
| 10 | Особливості планування та експлуатації приймального, хірургічного, інфекційного, акушерського відділень.<br>Гігієна праці медичного персоналу.<br>Особиста гігієна медичних працівників.<br>Гігієнічні вимоги до організації харчування хворих. Вітамінізація страв. | 4         |  |
|    | <b>Всього</b>                                                                                                                                                                                                                                                        | <b>34</b> |  |



|                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                  |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                  |
| <b>Система оцінювання</b>                                                                                                               |                                                                                                                                                                  |
| <b>Відповідно до Положення про оцінювання навчальних досягнень здобувачів</b>                                                           |                                                                                                                                                                  |
| (посилання на сторінку сайту, де розміщене положення)                                                                                   |                                                                                                                                                                  |
| <b>Поточний контроль:</b>                                                                                                               |                                                                                                                                                                  |
| на кожному практичному занятті (теоретичне опитування + практичне виконання завдання + самостійна робота здобувача освіти)              |                                                                                                                                                                  |
| <b>Перелік інформаційних джерел</b>                                                                                                     |                                                                                                                                                                  |
| <b>Основна</b>                                                                                                                          | <b>Додаткова</b>                                                                                                                                                 |
| 1.Барціховський В.В., Шерстюк П.Я. Медична біологія: підручник. - К.: Медицина, 2011. - 312 с.                                          | 1.Барна І.В. Загальна біологія. Збірник задач. - Тернопіль: Вид-во «Підручники і посібники», 2009 - 736 с.                                                       |
| 2.Медична біологія: Підручник / За ред. В.П. Пішака, Ю.І. Бажори. - 2-ге вид., переробл. і допов. - Вінниця: Нова книга, 2009. - 608 с. | 2.Барна І.В., Барна М.М., Барна Л.С. Біологія. Задачі та розв'язки: навч. посіб. - 3-тє вид. - Тернопіль: Мандрівець, 2005. - 384 с.                             |
| 3.Сабадишин Р.О., Бухальська С.Є. Медична біологія: підручник. - Вінниця: Нова книга, 2008. - 368 с.                                    | 3.Касевич Н.М. Охорона праці та безпека життєдіяльності медичних працівників: підручник / Н.М. Касевич, К.І. Шаповал. - К.: Медицина, 2007. - 224 с.             |
| 4.Путинцева Г.Й. Медична генетика: підручник. - 2-ге вид., переробл. і допов. - К.: Медицина, 2008. - 392 с.                            | 4.Ковальчук Л.Є., Телюк П.М., Шутак В.І. Паразитологія людини: навч. посіб. - Івано-Франківськ: Лілея, 2004.                                                     |
| 5.Кулікова Н.А., Ковальчук Л.Є. Медична генетика: підручник. - Тернопіль: Укрмедкнига, 2004. - 173 с.                                   | 5.Околітенко Н.І., Гродзинський Д.М. Основи системної біології: навч. посіб. - К.: Либідь, 2005. - 360 с.                                                        |
| 6.Саяк Н.О. Практикум з медичної біології: навч. посіб. / Н.О. Саяк. - К.: Медицина, 2009. - 152 с.                                     | 6.Гандзюк М.П., Желібо Є.П., Халімовський М.О. Основи охорони праці: підруч. для студ. вищих навч. закладів / За ред. М.П. Гандзюка. - К.: Каравела, 2003. - 408 |
| 7.Саяк Н.О. Навчальний посібник з медичної генетики: навч. посіб. / Н.О. Саяк, М.С.                                                     | 7.Комунальна гігієна: Підручник для студентів ВМНЗ III—IV рівнів акредитації за ред. акад.                                                                       |



|                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Панкевич; за ред. М.Б. Шегедин. - К.: Медицина, 2008. - 144 с.                                                                                                              | Є.Г. Гончарука. — К.: Здоров'я, 2003. — 725 с.                                                                                                                                                     |
| 8.Саяк М.О., Смачило І.С. Медична паразитологія. Практикум: навч. посіб. - К.: Медицина, 2011. - 184 с.                                                                     | 8.Загальна гігієна. Словник-довідник / І.І. Даценко, В.Г. Бардов, Г.П. Степаненко. — Львів, 2002. — 240 с.                                                                                         |
| 9.Мотузний В.О. Біологія: навч. посіб. / За ред. О.В. Костильова. - К.: Вища шк., 2007. - 751 с.                                                                            | 9.Гігієна харчування з основами нутріціології у двох книгах: Підручник для студентів ВМНЗ III—IV рівнів акредитації за ред проф. В.І. Ципріяна. — К.: Медицина, 2007.                              |
| 10.Загальна гігієна з основами екології: Підручник для студентів ВМНЗ I—II рівнів акредитації за ред. проф. В.А. Кондратюка. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. — 592 с.       | 10.Гігієна праці (Методи досліджень та санітарно-епідеміологічний нагляд): Підручник для студентів ВМНЗ IV рівня акредитації за ред проф. Є.А. Деркачова — Вінниця: Нова книга, 2005. — 720 с. Іл. |
| 11.Основи профілактичної медицини: Підручник для студентів ВМНЗ I—II рівнів акредитації / П.С. Бебешко, Ю.С. Скоробреха, О.П. Коріняк. — К.: ВСВ “Медицина”, 2010. — 184 с. |                                                                                                                                                                                                    |
| 12.Гігієна дітей і підлітків: Підручник для студентів ВМНЗ I—III рівнів акредитації / І.І. Даценко, М.Б. Шегедин, Ю.І. Шашков / К.: Медицина, 2006.                         |                                                                                                                                                                                                    |
| 13.Гігієна та екологія: Підручник для студентів ВМНЗ II—IV рівнів акредитації за ред. проф. В.Г. Бардова. — Вінниця: Нова книга, 2006. — 720 с. Іл.                         |                                                                                                                                                                                                    |
| 14.Гігієна з основами екології / І.І. Нікберг, І.В. Сергета, Я.І. Цимбалюк. — К.: Здоров'я, 2001.                                                                           |                                                                                                                                                                                                    |

#### Електронні ресурси

1. Сайт МОЗ України – <http://www.moz.gov.ua>
2. Сайт Всесвітньої організації охорони здоров'я – <http://www.who.int/en/>
3. Сайт Державної наукової медичної бібліотеки України – <http://www.library.gov.ua/>

#### Політика навчальної дисципліни

**Політика щодо відвідування занять здобувачами фахової передвищої освіти:** відвідування лекційних та практичних занять обов'язкове; активна участь на практичному занятті під час опитування; ініціативність в обговоренні дискусійних тем; своєчасність виконання самостійної роботи. Дотримання вимог до зовнішнього вигляду.

#### **Порядок відпрацювання пропущених занять:**

пропущені заняття відпрацьовуються відповідно до положення про порядок відпрацювання занять, а також згідно з графіком відпрацювання та консультацій. Відпрацювання занять є обов'язковим оскільки дана спеціальність відноситься до регульованих професій, що передбачає особливо відповідальну роботу та вимоги до освітньої діяльності з підготовки фахівців за такими спеціальностями.

**Політика щодо дотримання принципів академічної доброчесності здобувачів фахової передвищої освіти:**



|                                                                                                                    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Діяльність викладача та здобувачів освіти здійснюється відповідно до положення про академічну доброчесність (САЙТ) |
|                                                                                                                    |

Голова ЦК \_\_\_\_\_

Викладач \_\_\_\_\_